

Sygn. akt V KK 191/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Stępka (przewodniczący)

SSN Andrzej Tomczyk

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Wępa

w sprawie **J. Z.**,

skazanego za czyn z art. 178a § 1 i 4 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,

w dniu 17 czerwca 2020 r.,

kasacji wniesionej na korzyść skazanego przez Prokuratora Generalnego,
od wyroku od wyroku Sądu Okręgowego w Z.

z dnia 18 lipca 2017 r., sygn. akt VII Ka (...),

zmieniającego w części wyrok Sądu Rejonowego w K. Zamiejscowy IV Wydział
Karny w G.

z dnia 20 kwietnia 2017 r., sygn. akt IV K (...),

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Z. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;**
- 2. obciąża Skarb Państwa wydatkami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w K. , Zamiejskowy IV Wydział Karny w G. wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2017 r., sygn. akt IV K (...), uznał J. Z. za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu z art. 178a § 4 k.k. polegającego na tym, że „w dniu 4 grudnia 2016 roku w miejscowości G. na ul. M. jechał jako kierujący w ruchu lądowym samochodem osobowym marki V. o nr rej. (...), znajdując się w stanie nietrzeźwości 0,65 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu, przy czym czynu tego dopuścił się będąc wcześniej prawomocnie skazanym za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości”. Za ten czyn wymierzono J. Z. karę roku pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na okres 3 lat próby (pkt 1 i 2). Sąd Rejonowy oddał skazanego w okresie próby pod dozór kuratora sądowego oraz orzekł zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych przez okres 4 lat (pkt 3, 4). Na poczet orzeczonego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych zaliczono okres zatrzymania prawa jazdy od dnia 4 grudnia 2016 roku do dnia 20 kwietnia 2017 roku i nadał (pkt 5). Ponadto orzeczone świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w kwocie 10 000 zł (pkt 6).

Po rozpoznaniu apelacji obrońcy J. Z. i prokuratora, Sąd Okręgowy w Z. wyrokiem z dnia 18 lipca 2017 r., w sprawie o sygn. akt VII Ka (...), zmienił pkt 4 części dyspozytywnej wyroku w ten sposób, że na podstawie art. 42 § 3 k.k. orzekł wobec oskarżonego zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio (pkt 1). W pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymał w mocy (pkt 2).

Od tego wyroku kasację na korzyść skazanego wywiódł Prokurator Generalny, zarzucając mu „rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 433 § 1 k.p.k. i art. 440 k.p.k., polegające na zaniechaniu dokonania przez Sąd II instancji kontroli odwoławczej orzeczenia Sądu I instancji poza granicami zaskarżenia i zarzutów podniesionych w apelacjach, co skutkowało utrzymaniem meriti w mocy rażąco niesprawiedliwego orzeczenia Sądu Rejonowego, zapadłego z obrazą przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 178a § 4 k.k. i art. 107 § 4a i § 6 k.k., poprzez uznanie, że J.Z. był wcześniej prawomocnie skazany za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości, pomimo iż stanowiący przesłankę surowszej kwalifikacji czynu wyrok Sądu Rejonowego w K. Zamiejskowy IV Wydział Karny w G. z dnia 2 czerwca 2015 roku, sygn. akt IV K (...), w dacie orzekania przez Sąd meriti uległ już zatarciu z mocy prawa, co implikowało konieczność przyjęcia kwalifikacji z art. 178a § 1 k.k.”

W związku ze sformułowanym zrzutem skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Z. w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego wniesiona na korzyść J. Z. okazała się zasadna w stopniu umożliwiającym jej uwzględnienie w trybie określonym w art. 535 § 5 k.p.k.

Rację ma skarżący twierdząc, że Sąd Okręgowy dokonał wadliwej kontroli odwoławczej i niezależnie od granic zaskarżenia oraz podniesionych zarzutów (art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k.) zaniechał rzetelnej kontroli odwoławczej wyroku Sądu Rejonowego, co skutkowało utrzymaniem w mocy rażąco niesprawiedliwego rozstrzygnięcia, a które to z kolei zapadło z obrazą art. 178a § 4 k.k. i art. 107 § 4a i § 6 k.k.

Z przepisu art. 178a § 4 k.k. wynika m.in., że jeżeli sprawca czynu z art. 178a § 1 k.k. był wcześniej prawomocnie skazany za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości, podlega surowszej odpowiedzialności karnej, przewidzianej w tym przepisie. Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że przesłanką owej surowszej kwalifikacji czynu jest stwierdzenie, że prawomocne skazanie sprawcy za opisane przestępstwo nie uległo zatarciu w dacie wyrokowania co do popełnienia czynu określonego w art. 178a § 1 k.k., również wtedy, gdy do popełnienia tego czynu doszło przed upływem okresu niezbędnego do zatarcia wcześniejszego skazania (tak, m.in.: wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 marca 2018 r., III KK 36/18; z dnia 8 stycznia 2019 r., III KK 699/18). Tak więc przeszkodą do przyjęcia wobec sprawcy, któremu zarzucono prowadzenie w stanie nietrzeźwości pojazdu mechanicznego w ruchu lądowym, surowszej odpowiedzialności karnej z art. 178a § 4 k.k., jest fakt zatarcia z mocy prawa wcześniejszego skazania za przestępstwo określone w art. 178a § 1 k.k. lub wymienione w art. 178a § 4 k.k., zaistniały w dacie wyrokowania (zob. przywoływany już wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2018 r., III KK 36/18).

Podstawową przesłanką przypisania J. Z. odpowiedzialności na podstawie art. 178a § 4 k.k. było dokonanie poprawnej analizy tego, czy ziściły się przewidziane w tym przepisie warunki, a mianowicie, czy „był on wcześniej prawomocnie skazany za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego albo za przestępstwo określone w art. 173, 174, 177 lub art. 355 § 2 popełnione w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego albo dopuścił się czynu określonego w § 1 (art. 178a k.k.) w okresie obowiązywania zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych orzeczonego w związku ze skazaniem za przestępstwo”.

Sądy orzekające w sprawie były zatem zobowiązane do właściwej oceny skutków prawnych uprzedniego skazania J. Z. wyrokiem z dnia 2 czerwca 2015 r., wydanym w sprawie IV K (...), dla opisu i kwalifikacji prawnej czynu zarzucanego mu

w przedmiotowym postępowaniu. Na marginesie trzeba zauważyć, że wyrok ten nie został powołany w sentencji wyroku Sądu Rejonowego a jedynie w uzasadnieniu tego wyroku. Zatem dopiero lektura tego uzasadnienia pozwoliła ustalić, z jakiego konkretnie powodu przyjęto w sprawie kwalifikację prawną czynu z art. 178a § 4 k.k.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w K. Zamiejskowy IV Wydział Karny w G. z 2 czerwca 2015 r., sygn. akt IV K (...), J. Z. został uznany za winnego popełnienia czynu z art. 178a § 1 k.k., za który wymierzono mu karę grzywny w wysokości 30 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki dziennej na kwotę 40 zł. Orzeczony został także środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres roku oraz świadczenie pieniężne w kwocie 200 zł. Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 2 listopada 2015 roku (odpis wyroku - k. 19 akt IV K (...), dane o karalności - k. 31, k. 96 akt IV K (...)).

Z informacji, którymi dysponował Sąd Rejonowy i Sąd Okręgowy, a zawartych w aktach sprawy (adnotacja na odpisie wyroku - k. 19v.) wynika, że „grzywnę skazany uiszczył dnia 08-02-2016 r.”, „świadczenie pieniężne w kwocie 200 zł skazany uiszczył dnia 7-11-2016 r.”, „zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych: początek zakazu: 21-10-2014 r.”, „koniec zakazu: 21-10-2015 r.”

Powyższe dane dotyczące wykonania wyroku z dnia 2 czerwca 2015 r., korelują z zawartymi w aktach sprawy IV K (...) i aktach wykonawczych (k. 92, k. 7 akt oznaczonych kd (...), k. 9 akt NF (...)).

Informacje te powinny być kluczowe dla Sądów orzekających w sprawie dla dokonania prawidłowych ustaleń w zakresie uprzedniej karalności za czyn z art. 178a § 1 k.k. Zostały one jednak pominięte przez Sąd Rejonowy. Natomiast Sąd Okręgowy w zaskarżonym kasacją wyroku, ograniczając się jedynie do rozpoznania wniesionych apelacji w granicach podniesionych w nich zarzutów i nie wychodząc poza te granice w sprawowaniu kontroli instancyjnej, dopuścił do uprawomocnienia się orzeczenia rażąco niesprawiedliwego.

Zarzut sformułowany w kasacji jest oczywiście zasadny. Rzeczywiście, nie wychodząc poza granice zarzutów apelacyjnych Sąd Okręgowy spowodował utrzymanie w mocy orzeczenia zapadłego z naruszeniem art. 178a § 4 k.k. i art. 107 § 4a i § 6 k.k.

W dacie popełnienia czynu przypisanego J. Z. wyrokiem z dnia 2 czerwca 2015 r. (IV K (...)) przepis art. 107 § 4 k.k. stanowił, że w razie skazania na karę grzywny zatarcie skazania następowało z mocy prawa z upływem 5 lat bądź ewentualnie na wniosek skazanego z upływem 3 lat od wykonania, darowania albo od przedawnienia jej wykonania. Przesłanki zatarcia skazania uległy zmianie z dniem 21 marca 2015 r., co uwarunkowane było wejściem w życie ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., poz. 396). Przepis ten zmodyfikowano skracając okresy, po upływie których dochodzi do zatarcia skazania. W szczególności określono w art. 107 § 4a k.k., że w razie skazania na karę grzywny zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem roku od wykonania lub darowania albo od przedawnienia jej wykonania.

Odnosząc powyższą regulację do realiów niniejszej sprawy, uznać należy, że skazanie J. Z. wyrokiem z dnia 2 czerwca 2015 r. na karę grzywny, wykonaną 8 lutego 2016 r., będące podstawą przyjęcia surowszej odpowiedzialności w sprawie zakończonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Z. z dnia 18 lipca 2017 r., uległo zatarcu z mocy prawa z dniem 8 lutego 2017 r. czyli po upływie roku od dnia wykonania kary grzywny przez skazanego.

Podkreślić też należy, że przed tą datą skazany wykonał środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych (21 października 2015 r.) oraz świadczenie pieniężne (7 listopada 2016 r.). Nie wystąpiły więc przeszkody do zatarcia skazania, do których odwołuje się przepis art. 107 § 6 k.k., stanowiący, że jeżeli orzeczono środek karny, przepadek lub środek kompensacyjny, zatarcie skazania nie może nastąpić przed jego wykonaniem, darowaniem albo przedawnieniem jego wykonania.

Zgodnie z treścią art. 106 k.k. skazanie uważa się za niebyłe z chwilą zatarcia, co oznacza, że fakt uprzedniego skazania, z chwilą jego zatarcia, nie może rodzić dla skazanego żadnych negatywnych konsekwencji, z uwagi na przywrócenie mu statusu osoby niekaranej.

Powyższy wywód uprawnia do stwierdzenia, że chociaż w dacie popełnienia czynu objętego zaskarżonym wyrokiem, tj. w dniu 4 grudnia 2016 r., nie doszło jeszcze do zatarcia skazania w sprawie IV K (...), to już w dacie wydawania wyroku przez Sąd Rejonowy w sprawie IV K (...) uprzednie skazanie za czyn z art. 178a § 1

k.k., jako zatarte, nie mogło stanowić podstawy przypisania J. Z. przestępstwa zakwalifikowanego z art. 178a § 4 k.k.

Reasumując, Sąd odwoławczy nie dostrzegł tego, że J. Z. był (na dzień wyrokowania przez Sąd Rejonowy) już osobą niekaraną, przez co dopuścił się rażącego naruszenia przepisów prawa procesowego w zakresie przeprowadzonej kontroli odwoławczej (art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k.), co z kolei skutkowało utrzymaniem w mocy rażąco niesprawiedliwego orzeczenia, wydanego z naruszeniem konkretnych przepisów prawa materialnego, przywołanych w zarzucie kasacji. Z tego względu konieczne stało się uchylenie wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi w instancji odwoławczej celem wyeliminowania stwierdzonego uchybienia. Sąd Okręgowy zobowiązany będzie do uwzględnienia zaopatrywań prawnych sądu kasacyjnego.

Orzeczenie o kosztach uzasadnia treść art. 638 k.p.k.

Z tych to względów, orzeczono jak w sentencji wyroku.